

УДК 623.4.018

Ю. В. Аллеров, Т. А. Сутюшев, І. Є. Морозов

ПОРЯДОК ДІЙ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК І ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СПІЛЬНИХ ЗАВДАНЬ У ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ З ПРИПИНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ У ПРИКОРДОННОМУ РАЙОНІ

Розглянуто питання взаємодії внутрішніх військ (ВВ) і Державної прикордонної служби (ДПС) у ході спеціальної операції (СО) з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту у прикордонному районі. Надано порядок дій формувань ВВ і ДПС під час виконання спільних завдань з ізоляції району СО, з пошуку порушників державного кордону та незаконних збройних формувань, прикриття (перекриття) та блокування окремих напрямів району СО, з інформаційного забезпечення СО, із зачищення району СО. Наведено окремі результати польових досліджень та навчань стосовно питань, що обговорюються.

Постановка проблеми. Свого часу авторами були визначені пріоритетні спільні завдання, які у взаємодії доведеться виконувати формуванням ВВ і ДПС у ході СО з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту (ВЗК) у прикордонному районі, а саме:

- з локалізації району СО;
- з пошуку порушників державного кордону та незаконних збройних формувань (НЗФ);
- з прикриття (перекриття) та блокування окремих напрямів району СО;
- з інформаційного забезпечення СО;
- із зачищення району СО.

Виконання цих спільних завдань формуваннями ВВ і ДПС потребує їх певної взаємодії, тобто визначеного й узгодженого порядку їх дій. Якщо методи організації та підтримки взаємодії, наприклад такі, як розпорядний, спільної роботи, обмін оперативними групами або відповідними документами та інші, були свого часу рекомендовані експертами, і в тому числі авторами цієї статті для виконання перелічених завдань, то порядок дій при цьому детально не визначався. На сьогодні з урахуванням того, що так звані потенційно кризові регіони держави (де за певних обставин не можна виключати утворення й ескалацію ВЗК) примикають до державного кордону, то порядок дій формувань ВВ і ДПС під час виконання зазначених спільних завдань є актуальним проблемним питанням і потребує визначення, яке може бути прийнятним для практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблемних питань проведення спеціальних заходів формуваннями ВВ у прикордонних районах були присвячені польові дослідження та навчання, що на науковій підставі проводилися спільно ВВ і ДПС в останні роки саме у прикордонних районах. Здебільшого вони стосувалися пошукових завдань, завдань з ізоляції

району СО, а також завдань із взаємного інформаційного забезпечення. У ході цих дослідницьких заходів перевірялись окремі тактичні прийоми (наприклад, ведення сумісного пошуку), випробовувалися бойові порядки (зокрема побудова сил ізоляції району СО) та ін. Однак у перелічених польових заходах порядок дій формувань ВВ і ДПС під час виконання спільних завдань якщо й відбивався у відповідних документах, але цілеспрямовано не досліджувався. У відомих останніх наукових публікаціях порядок дій у ході взаємодії ВВ і ДПС під час виконання зазначених завдань позначається, але не детально [1, 2]. Директивні документи, такі, наприклад, як [3, 4], що торкаються питань взаємодії, також, на жаль, не висвітлюють детально порядок дій формувань ВВ і ДПС під час виконання цих визначених завдань.

Мета статті – подати порядок дій формувань ВВ і ДПС під час виконання спільних завдань з ізоляції району СО, з пошуку порушників державного кордону та НЗФ, з прикриття (перекриття) та блокування окремих напрямів району СО, з інформаційного забезпечення СО, із зачищення району СО.

Виклад основного матеріалу. Порядок дій ВВ і ДПС під час виконання завдань СО слід розглядати за етапом організації взаємодії та етапом її ведення (підтримання). За сутністю порядок дій за певних припущень можна позначити як спосіб взаємодії. Тоді на етапі організації взаємодії спосіб взаємодії можна позначити як вибраний порядок дій відповідних командирів і начальників з вирішення питань саме взаємодії у період підготовки спеціальних заходів (операції). А спосіб взаємодії на етапі її ведення (підтримання) можна розглядати як вибраний та узгоджений за завданнями (об'єктами), напрямками, рубежами (районами) і часом порядок дій сил для досягнення мети спеціальних заходів (операції). Наведені нижче порядки дій ВВ і ДПС

Ю. В. Аллеров, Т. А. Сутюшев, І. Є. Морозов. Порядок дій внутрішніх військ і Державної прикордонної служби під час виконання спільних завдань у ході спеціальної операції з припинення внутрішнього збройного конфлікту у прикордонному районі

під час виконання зазначених завдань охоплюють за часом саме ці етапи.

1. Порядок дій під час виконання завдань з ізоляції району СО.

Основна сутність цих завдань – зрив спроб

потрібне перегрупування сил у разі загрози не менше 7 хв. Бойовий порядок роти був складений з бойових порядків взводів у заслоні, у сторожовій заставі та у системі секретів з виділенням резерву (рис. 1).

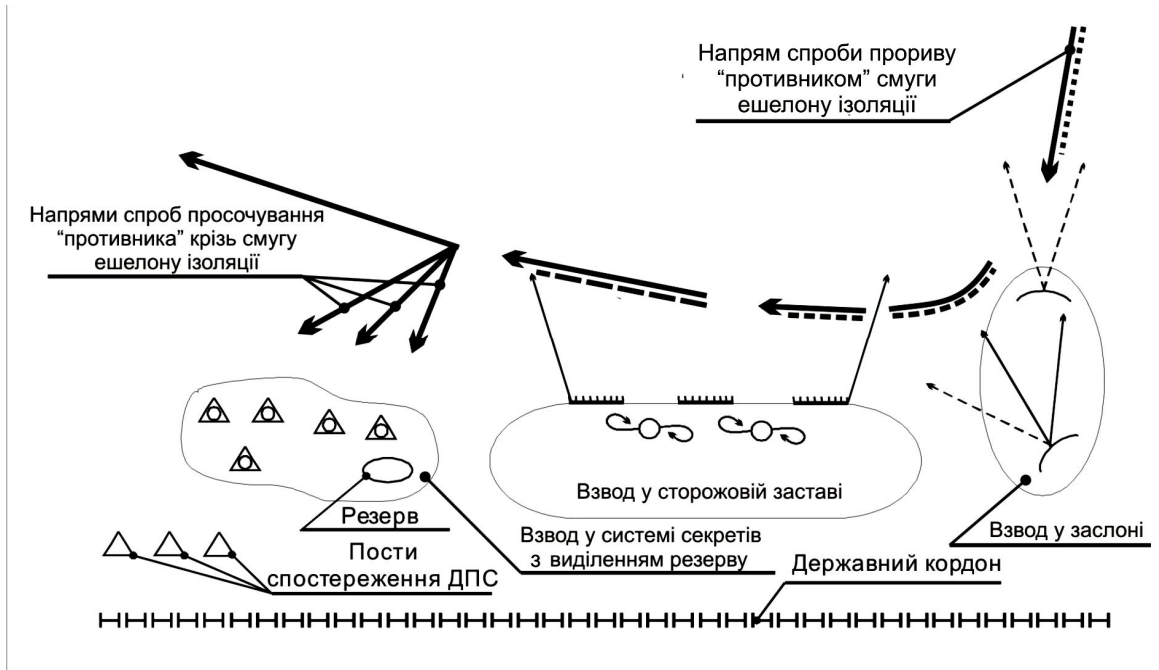

Рис. 1. Приклад побудови сил ізоляції ВВ і ДПС на одній із ділянок ешелону ізоляції району СО, що був практично відпрацьований під час дослідницьких тактико-спеціальних навчань

просочування або прориву противника крізь ешелон ізоляції. Порядок дій ВВ і ДПС у ході виконання таких завдань базується на розробленому бойовому порядку сил ВВ і ДПС за глибиною ешелону ізоляції і має за мету зрив цих спроб унаслідок своєчасного отримання інформації для прийняття (уточнення) рішення на можливе перегрупування сил та засобів ВВ і ДПС. Отже, зміст порядку дій буде складатися:

- із взаємної побудови підтримання спільного бойового порядку;
- з обміну інформацією у разі спроби противника з просочування або прориву;
- з можливого взаємного перегрупування сил та засобів ВВ і ДПС;
- з подальшої нейтралізації зазначених спроб.

Спільний бойовий порядок може бути наданий випробуваною експериментальною схемою, складеною з бойового порядку роти ВВ у сторожовій охороні та бойового порядку ДПС, наданого системою постів спостереження у смузі ешелону ізоляції. Загальна глибина спільного бойового порядку складала 1–1,5 км, що забезпечувало прийнятний виграш часу на

Водночас слід зазначити, що бойові порядки формувань ВВ і ДПС будуть залежати як від форм районів ВЗК і СО та їх взаємного розташування, так і від взаємного розташування цих районів з державним кордоном. Деякі приклади форм і взаємного розташування наведені на рис. 2 і 3.

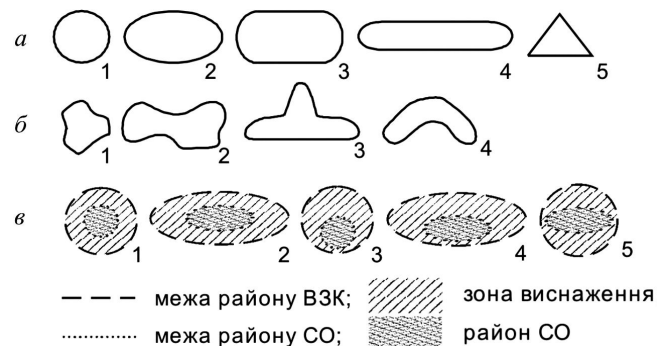

Рис. 2. Варіанти типових і нетипових форм районів СО і ВЗК та їх взаємного розташування: а – варіанти форм районів СО і ВЗК, що наближаються до типових геометричних фігур; б – варіанти нетипових форм; в – варіанти взаємного розташування районів СО і ВЗК

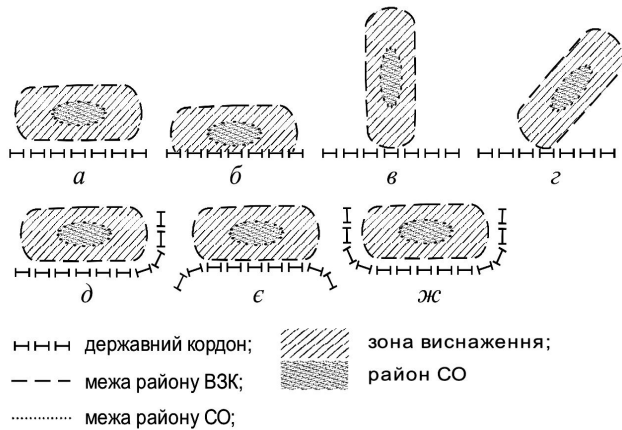

Рис. 3. Варіанти (а – ж) взаємного розташування меж районів СО і ВЗК з державним кордоном

спільного пошуку на підставі даних завчасної спеціальної діяльності органів ДПС, МВС, СБУ;
 – своєчасне цілевказання на об'єкт пошуку зазначеними органами, а також видами відповідних нарядів, у тому числі й від ВВ і ДПС;
 – здійснення пошуку оперативно-пошуковими групами від ДПС до межі її зони відповідальності;
 – підхоплення і завершення пошуку пошуковими командами від ВВ.

Наведений варіант дій зображено на рис. 4.

Отримані у ході дослідницьких польових заходів емпіричні результати після їх узагальнення дозволяють висновити про можливість реалізації цього способу взаємодії не тільки у напрямі “кордон – операційний район”,

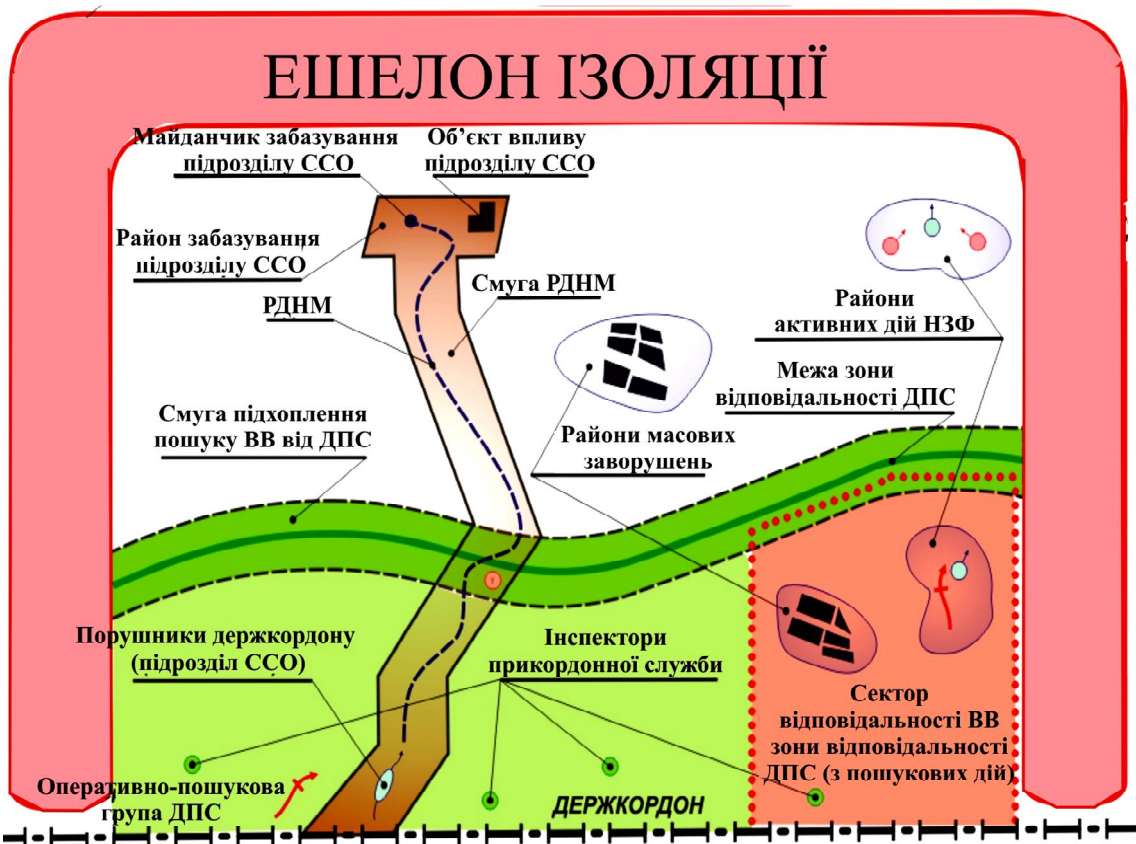

Рис. 4. Схема взаємодії ВВ і ДПС під час виконання пошукових завдань у ході спеціальної операції у прикордонному районі

2. Порядок дій під час виконання спільних пошукових завдань.

Ці завдання з урахуванням обмеженості часу і збереження психофізичного та спеціального ресурсу пошукових сил доцільно виконувати естафетним пошуком [5]. Порядок дій при цьому може бути такий (наводиться варіант напрямку пошуку від зони відповідальності ДПС до зони відповідальності ВВ):

– обґрунтоване прогнозування розпізнавальних та тактичних демаскувальних ознак об'єкта

але й в інших напрямках. Такий порядок дій (див. рис. 4) забезпечує раціональний розподіл сил ВВ і ДПС, а також суттєве збереження їх пошукового потенціалу (на прикладі фізичного – до 2-3 МДж на одну особу з урахуванням масштабу операційного району СО, який розглядається).

3. Порядок дій під час виконання завдань з прикриття та блокування окремих напрямів операційного району.

Зауважимо, що це завдання набуває особливої актуальності з початком основного етапу

СО – завойовування оперативної ініціативи правоохоронними органами та військовими

Наведений порядок дій частково відображено на рис. 5.

Рис. 5. Приклад схеми взаємодії ВВ і ДПС з прикриття та блокування окремих напрямів району спеціальної операції

формуваннями внаслідок знешкодження ключових елементів системи режимних заходів протиправних сил [6], тобто з початком активної фази дій, коли слід очікувати спроби перегрупування цих сил, а також їх проривів за окремими напрямками.

Порядок дій при цьому має бути таким:

– отримання інформації ВВ і ДПС про неспрогнозовані наміри і характер перегрупування сил та засобів противника після початку порушення системи його режимних заходів, спільний аналіз цієї інформації;

– спільне уточнення (переприймання) рішення на перегрупування сил та засобів ВВ і ДПС щодо прикриття та блокування нових напрямів операційного району;

– узгоджене перегрупування зазначених вище сил та засобів (заслонів, мобільних прикордонних застав);

– нейтралізація спроб протидіючої сторони щодо просування за зазначеними напрямками.

Ефект запропонованого способу був визначений за допомогою оперативно-тактичних розрахунків при реалізації форми командно-штабних дій у ході дослідницьких тактико-спеціальних навчань на базі прогнозу дій сил на окремій ділянці операційного району. Розглядалися дії мобільної групи Приказас та заслону від ВВ. Унаслідок скоординованих дій представники ДПС і ВВ у координаційній групі органу управління тимчасового об'єднаного угруповання військ ефект проявився у вигранні часу на переприйманні рішення за ввідними обсягом до 10% порівняно зі звичайним варіантом дій.

4. Порядок дій з розвідувального (інформаційного) забезпечення СО.

На етапі підготовки СО порядок дій відповідних командирів і начальників з вирішення цього завдання має бути таким:

– відокремлення завдань розвідувального забезпечення, які безпосередньо пов'язані із

зонами відповідальності та профілем діяльності ДПС і не вимагають залучення сил і засобів ВВ;

– виділення завдань розвідувального забезпечення, які передбачають зазначене вище залучення ВВ (сил ешелону ізоляції, пошуково-ударного ешелону, групи авіації ВВ);

– відокремлення завдань розвідувального забезпечення, які безпосередньо пов'язані із зонами відповідальності та профілем діяльності ВВ і не вимагають залучення сил та засобів ДПС.

З початком СО наведена послідовність має бути такою:

– спільне (за можливістю одночасне) відстежування режимних заходів, що проводяться з боку керівництва протиправних сил дій на території, яка ними контролюється;

– спільний аналіз змісту зазначених вище заходів;

спільних польових заходів емпіричних даних дає змогу висновити про можливі підходи скорочення різниці потрібного та наявного рівнів розвідувального забезпечення до прийнятних значень (не більше 20 – 30 % за досвідом ВЗК).

Слід зазначити, що основний обсяг потрібної розвідувальної інформації може бути наданий з використанням засобів ДПС і ВВ веденням оглядової та детальної розвідки внаслідок повітряного спостереження та фотографування. У цілому це може складати до 70 – 80 % від загального обсягу.

5. Порядок дій під час виконання завдань із зачищення району СО.

Зачищення операційного району може проводитись одночасно у всіх його зонах або у визначеній послідовності (рис. 6).

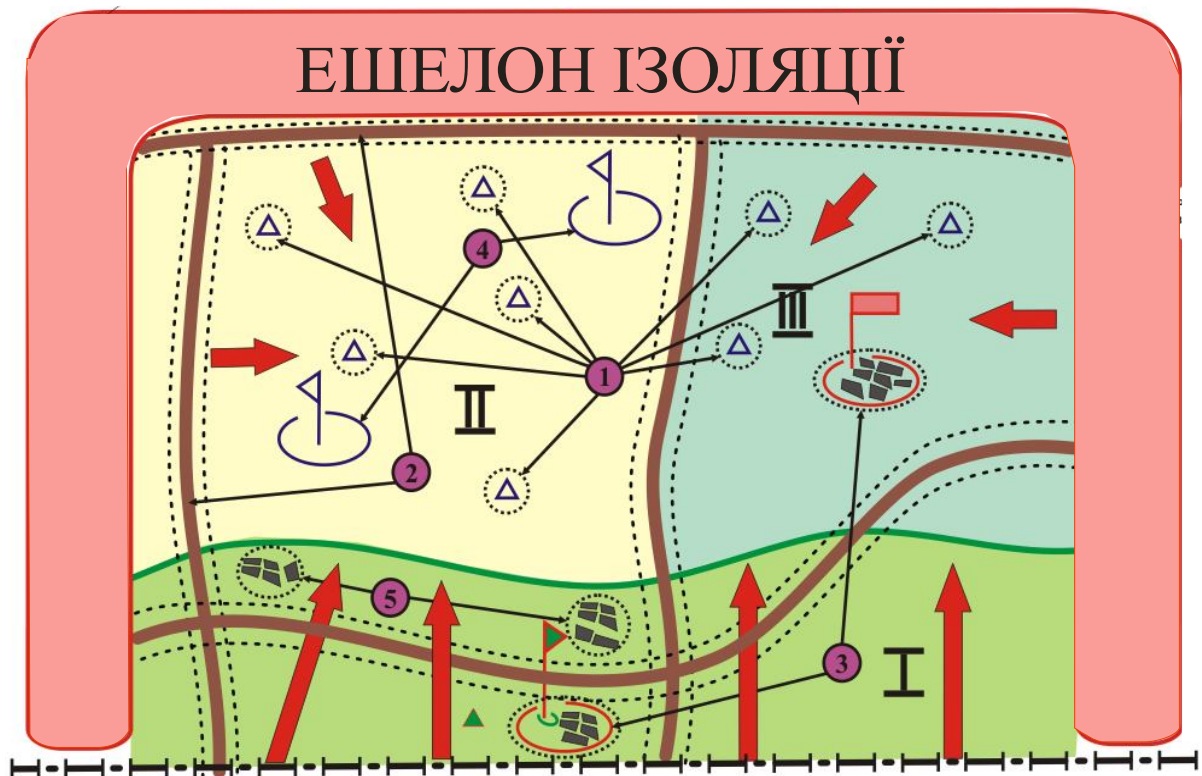

Рис. 6. Схема взаємодії ВВ і ДПС під час зачищення району спеціальної операції, що прилягає до кордону

– спільне визначення завдань дорозвідки;
– спільне або послідовне виконання завдань дорозвідки, остаточний аналіз її результатів.

Кожен наведений етап передбачає можливість узгодженого перерозподілу завдань розвідки, її сил і засобів та порядку виконання завдань розвідувального забезпечення.

Проведений аналіз отриманих за результатами

Усі заходи із зачищення доцільно у цілому спрямовувати у напрямі “периферія операційного району – його центр”. Порядок дій при цьому має визначатися такою послідовністю:

– спільний аналіз результатів виконання основного етапу операції у ході його завершення;

– спільна підсумкова оцінка оперативнотактичної обстановки наприкінці завершення

Ю. В. Аллеров, Т. А. Сутюшев, І. Є. Морозов. Порядок дій внутрішніх військ і Державної прикордонної служби під час виконання спільних завдань у ході спеціальної операції з припинення внутрішнього збройного конфлікту у прикордонному районі

основного етапу операції, спільне уточнення рішення щодо розподілу району СО на зони відповідальності ВВ і ДПС із зачищення (пріоритет надається найскорішому відновленню функціонування інфраструктури ДПС) і відповідного перегрупування сил;

– взаємне перегрупування сил;

– спільне зачищення операційного району за вибраною схемою з виконанням спільних заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у скоєнні злочинів та правопорушень, їх тимчасового утримання з наступною передачею відповідним правоохоронним органам, надання взаємодопомоги у проведенні слідчих та інших заходів;

– узгодження передачі зачищених зон та операційного району відповідним органам влади.

Основний ефект спільного виконання завдань із зачищення операційного району буде полягати у виграші часу. За експертними оцінками і на підставі отриманого у ході польових заходів досвіду виграш часу може складати до 10 – 15 % за умови участі у проведенні зазначеної операції від ВВ – до однієї бригади, від ДПС – одного відділу й однієї мобільної Прикзас, а також виділення спільного льотного ресурсу від авіації ДПС і ВВ обсягом до шести вертольото-вильотів.

Висновки

Наведені порядки дій ВВ і ДПС у ході взаємодії під час виконання зазначених завдань є проміжним результатом на шляху польових досліджень, і тому вони потребують подальшого уточнення на підставі накопичення та аналізу емпіричних даних. У цілому накопичений масив емпіричних даних стосовно зазначених завдань, його аналіз та узагальнення можуть стати черговим кроком на шляху складання емпіричної моделі взаємодії ВВ і ДПС.

Список використаних джерел

1. Сутюшев Т. А. Завдання, методи організації, способи взаємодії формувань внутрішніх військ і Державної прикордонної служби в ході спеціальної операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього конфлікту у прикордонному районі / Т. А. Сутюшев, Ю. В. Аллеров // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил ЗС України. – 2008. – Вип. 3. – С. 26–32.

2. Назаренко В. О. Особливості організації взаємодії різновідомчих сил і засобів, що виконують завдання з охорони державного кордону України / В. О. Назаренко // Наука і оборона. – 2010. – № 3. – С. 13–17.

3. Про затвердження Порядку здійснення координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань додержання режимів на державному кордоні : постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.1999 р. № 48 // Офіц. вісник України. – 1999. – № 3. – С. 14.

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби та МВС України від 18.12.2003 р. № 380/1556 [зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 14.01.2004 р. за № 37/8636].

5. Сутюшев Т. А. Спосіб пошукових дій – естафетний пошук / Т. А. Сутюшев // Честь і закон. – 2007. – № 2. – С. 18–21.

6. Сутюшев Т. А. Принципи стратегії внутрішньої воєнної безпеки держави та оперативно-тактичної концепції застосування сил і засобів у внутрішньому збройному конфлікті / Т. А. Сутюшев // Честь і закон. – 2008. – № 2. – С. 3–6.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2011 р.